

ІНСТИТУТ КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОЇ СЛУЖБИ

КАФЕДРА ПРАКТИЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ

ДИФЕРЕНЦІАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ

ПРОГРАМА

**навчальної дисципліни
для підготовки фахівців ступеня вищої освіти бакалавр
за спеціальністю (053) Психологія
галузі знань (05) Соціальні та поведінкові науки**

**Київ
2017 рік**

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ:

Чичуга Марина Михайлівна, викладач кафедри практичної психології, кандидат психологічних наук

Обговорено та схвалено вченою радою Інституту кримінально-виконавчої служби

_____._____.2017 року, протокол №_____

ВСТУП

Програму навчальної дисципліни «Диференціальна психологія» розроблено відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалавра спеціальності 053 «Психологія».

Предметом вивчення навчальної дисципліни є аналіз структури індивідуальності на основі вивчення індивідуальних, типологічних та групових відмінностей між людьми.

Міждисциплінарні зв'язки

Забезпечуючі дисципліни: загальна психологія, історія психології, соціальна психологія, експериментальна психологія, вікова психологія, юридична психологія, психодіагностика.

Забезпечувані дисципліни: психодіагностика, основи психологічного консультування, основи психотерапії, методика проведення експертизи в різних галузях психології, психологія девіантної поведінки, професійно-психологічна підготовка.

Програма навчальної дисципліни складається з таких розділів:

1. Індивідуальні та типологічні відмінності.
2. Групові відмінності.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни «Диференціальна психологія» є засвоєння сучасних уявлень про індивідуальні, типологічні та групові психологічні відмінності між людьми, ознайомлення з класичними та новітніми їх класифікаціями.

1.2. Завданнями вивчення дисципліни є:

- розглянути психологічні відмінності різних вимірів індивідуальності: формально-динамічні, предметно-змістові та духовно-світоглядні;
- дослідити їхній взаємозв'язок та розвиток.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми здобувачі вищої освіти повинні

знати:

- специфіку, історію становлення та методи диференційної психології як окремої галузі психологічного знання;
- теоретичні основи аналізу індивідуально-психологічних відмінностей між людьми;
- сучасні уявлення про джерела індивідуальних відмінностей (впливу факторів спадковості та середовища в їх формуванні);
- психологічні відмінності у формально-динамічних, предметно-змістових та духовно-світоглядних властивостях між людьми та співвідносити їх з відповідними концепціями та класифікаціями.

вміти:

- застосовувати системний підхід у вивченні індивідуальності людини;
- застосовувати методи дослідження індивідуально-психологічних відмінностей, як цілісної системи властивостей особистості;
- визначати індивідуально-психологічні особливості особистості, їх

походження;

- інтегрувати різноманітні дані про індивідуально-психологічні властивості досліджуваної людини в єдине цілісне уявлення про її індивідуальність;
- уміння проводити спостереження за психологічним станом окремих груп та верств населення;
- застосовувати знання про індивідуально-психологічні відмінності у практиці психологічної роботи.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 60 години / 2 кредити ECTS.

2. Структура навчальної дисципліни

Розділ 1. Індивідуальні та типологічні відмінності

Тема 1. Диференціальна психологія як наука: її предмет, специфіка, історія, методи

Предмет диференціальної психології. Становлення диференціальної психології як науки. Передісторія диференціальної психології. Перші наукові дослідження індивідуальних відмінностей (Ф. Бессель, В. Вундт, Ф. Гальтон). Три світові традиції у розвитку диференціальної психології: європейська, американська, російська. В. Штерн про предмет і завдання диференційної психології. Диференціальна психофізіологія як галузь диференціальної психології. Специфіка диференціальної психології, її зв'язок з іншими науками. Напрями диференціально-психологічних досліджень за В. Штерном. Індивідуальні, типологічні та групові відмінності. Індивідуальність як інтегральне поняття диференціальної психології. Методи диференціальної психології. Роль спадковості та середовища у формуванні індивідуальності.

Тема 2. Індивідуальність як цілісна багаторівнева система

Поняття організм, індивід, особистість, індивідуальність, їх співвідношення. Структура індивідуальності за Б.Г.Ананьєвим. Концепція інтегральної індивідуальності В.С.Мерліна. Уточнення структури індивідуальності в сучасних дослідженнях. Механізми функціонування індивідуальності. Принципи, що регулюють цілісність функціонування індивідуальності. Індивідуальний стиль як системоутворюючий чинник індивідуальності. Середовищні та генетичні детермінанти індивідуальних відмінностей. Біологічні засади природи індивідуальності. Еволюційна точка зору щодо виникнення індивідуальності. Соціальні умови як фактор індивідуального розвитку особистості: вплив сімейного середовища, суспільства, соціокультурного контексту життя людини. Генотип-середовищні співвідношення в індивідуальному розвитку.

Тема 3. Диференціальна психологія про темперамент і характер

Історія вчення про темперамент – пошук біологічних основ темпераменту (Гіппократ – Галлен, П. Лесгафт, А. Фульє, П. Блонський, Б. Завадовський та ін). Формальний опис класичної типології І. Кантом: темпераменти діяльності та темпераменти почуттів. Енергетична теорія темпераменту В. Вундта. Конституційні теорії темпераменту К. Сіго, Е. Кречмера, У. Шелдона. Факторні

дослідження темпераменту (дослідження Г. Хейманса і Е. Вірси, Дж. Гілфорда, К. Лоуелл, Л. Тернстоун, А. Басс і Р. Пломін, дослідження темпераменту Г. Ю. Айзенка). Темперамент і вища нервова діяльність за І.П. Павловим. Вивчення темпераменту у психофізіологічній школі Б. М. Теплова та В. Д. Небиліцина. Вивчення темпераменту у школі Я. Стреляу. Властивості темпераменту та особистісні якості. Місце характеру в структурі індивідуальності. Характер та інші властивості індивідуальності. Диференціально-психологічний аналіз структурних компонентів характеру. Характер як відповідь особистості на фрустрації. Формування характеру. Типи акцентуацій характеру за К. Леонгардом. Змішані типи акцентуацій. Психоаналітична класифікація характерів Н. Мак-Вільямс. Типи організації характерів (нарцисичний, obsесивно-компульсивний, депресивний, маніакальний, шизоїдний, параноїдальний, істеричний, асоціальний).

Розділ 2. Групові відмінності

Тема 1. Статеві відмінності

Формування біологічної та психологічної статті. Теорії розвитку статевої ідентичності. Еволюційна теорія статті В.О. Геодакяна. Етологія статті. Нейроандрогенетична теорія Лі Елліса. Фактор статті та психіка. Статеві рольова поведінка особистості. Стать в структурі індивідуальності. Статеві відмінності у прояві властивостей нервової системи і темпераменту. Статеві відмінності в емоційній сфері. Відмінності у здібностях чоловіків і жінок. Особистісні відмінності чоловіків і жінок. Гендерні особливості поведінки. Аналіз психометричних досліджень міжстатевих відмінностей у когнітивних процесах та інтелектуальних здібностях

Тема 2. Культурні відмінності

Соціокультурна координата індивідуальності. Крос-культурні дослідження раннього фізичного розвитку, пізнавальних психічних процесів, раси й інтелекту. Культурно-вільні тести. Виховання в контексті культури. Етнічна самосвідомість та етнічні переваги індивідуальності. Культурні відмінності. Культурний детермінізм. Культурно-специфічні розлади. Поняття «культурно специфічний» розлад. Види культурно-специфічних розладів. Класифікація культурно специфічних розладів А. Ків. Культурний шок. Ознаки культурного шоку. Стадії переживання культурного шоку Пітера Адлера. Підходи до визначення причин переживання культурного шоку за Фурнем. Етнічні сім'ї та виховання дітей. Громадська діяльність та класові відмінності. Класові відмінності та соціальна адаптація. Інтереси та установки різних людей.